

LINGURIȚA (λαβίς – clește; ложка) este confecționată, ca și toate Sfintele Vase, din material prețios. Este asemănătoare cu o linguriță simplă, numai că la capătul mânerului are o cruciuliță. Se întrebuițează la împărtășirea mirenilor cu Sfântul Trup și Sânge (deodată). Ea simbolizează cleștele cu cărbunele de foc prin care a fost curățit prorocul Isaia (6: 6-8). După alți tâlcuitori, lingurița mai simbolizează pe Sfântul Duh prin Care primim pe Fiul, sau Mâna lui Dumnezeu care creează / recrează lumea.

Avem mărturii istorico-liturgice și arheologice clare care arată că în primele veacuri creștine lingurița nu era întrebuițată în cult, căci împărtășirea mirenilor se făcea într-un mod asemănător cu al clericilor: preotul dădea Sfântul Trup în mâna fiecărui credincios și acesta se împărtășea singur, iar diaconul ținea Sfântul Potir și fiecare se apropia și sorbea din Potir, cum fac și astăzi clericii¹. În alte părți, Sfântul Trup deja îmbibat în Sfântul Sânge se dădea credincioșilor direct în gură și mai rar în palmă, încât Potirul nu mai era oferit laicilor, așa cum se procedează și astăzi la armeni. Nu se știe însă cât a durat această practică, căci informațiile sunt confuze și uneori controversate.

Faptul că lingurița este întrebuițată cu același scop și în unele rituri necalcedoniene – la copti, etiopieni și siro-iacoviți, care s-au rupt de Biserica Ortodoxă după anul 451 – i-a făcut pe unii să creadă că aceasta a fost introdusă prin secolul al IV-lea în Siria, iar Sfântul Ioan Gură de Aur a introdus-o la Constantinopol², de unde s-ar fi generalizat peste tot, în secolul al V-lea. Acest argument nu este însă unanim acceptat, fiind în contradicție chiar cu mărturiile date de Sfântul Ioan Gură de Aur și de alți părinți în scrierile lor³.

În primul rând trebuie să menționăm că cele mai conservatoare rituri necalcedoniene: armenii, nestorienii și maroniții nu folosesc nici astăzi lingurița. Nu-i exclus ca prima grupă de rituri necalcedoniene să fi împrumutat lingurița chiar și după 451, cum s-a întâmplat și în alte privințe.

Prima mărturie indirectă, dar deloc clară, privind folosirea linguriței o avem abia în secolul al VII-lea, la Sfântul Sofronie al Ierusalimului (+ 638). Acesta, în *Descrierea minunilor Sfinților Kir și Ioan*, vorbește despre Sfântul Trup înmuiat în Sfântul Sânge, ceea ce presupune că acestea ar fi trebuit să fie împărtășite cu lingurița. La fel, și în *Viața Sfintei Maria Egipteanca* se dă de înțeles că preotul Zosima a mers să o împărtășească pe cuvioasă cu Sfintele Taine amestecate, iar iconografia arată și lingurița, lucru care nu poate fi însă confirmat istoric, deși mulți ar fi vrut să vadă la Sfântul Sofronie o mărturie pentru folosirea linguriței. Atragem atenția asupra faptului că simplele mărturii despre înmuierea Sfântului Trup în Sfântul Sânge nu înseamnă și folosirea linguriței. De multe

---

¹ A se vedea *Constituțiile Apostolice* VIII, 13; Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza XXIII*; Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 93* ș.a. (*Liturgica Generală*, p. 595).

² NICHIFOR CALIST, *Istoria bisericească*, cartea XIII, 7. Vom vedea că informația nu poate fi credibilă.

³ A se vedea *Cateheza II către candidații la Botez*, 2, apud E. BRANIȘTE, *Liturgica Generală*, p. 596. Faptul că Sfântul Ioan vorbește de *labis* nu înseamnă că este vorba de linguriță, ci, cel mai probabil, este vorba de degetele preotului, care se fac ca niște clești atunci când acesta ia Sfântul Trup pentru a-l pune în mâna celui care se împărtășește.

ori Sfântul Trup se înmuia foarte puțin în Potir și era pus de preot direct pe limba primitorului.

O dovadă clară că în secolul al VII-lea nu era folosită încă lingurița o reprezintă textul Canonului 101 al Sinodului Trulan (690-691), care spune următoarele: ... *dacă ar vrea cineva să se împărtășească cu Preacuratul Trup..., [atunci,] făcându-și mâinile în forma crucii, așa să se apropie și să primească împărtășirea harului. Căci pe cei ce, în loc de mână, pregătesc oarecare vase din aur sau din alte materii pentru primirea dumnezeiescului Dar, și prin aceasta se socotesc vrednici preacuratei împărtășiri, cu nici un gând nu-i aprobăm, ca unii care cinstesc mai mult materia cea neînsuflită și supusă mâinii omului decât chipul lui Dumnezeu...*⁴ Desigur, acest Canon nu face referire la linguriță, ci la niște vase speciale cu care obișnuiau să ia împărtășania unii oameni, și în special cei bogați. Totuși Canonul condamnă pe cei ce strică vechiul obicei de a primi împărtășania direct în mâini. Același lucru îl observăm ceva mai târziu și la Sfântul Ioan Damaschin (+749)⁵, care, de asemenea, vorbește despre primirea Sfântului Trup direct în mână, arătând totodată obiceiul uzual în Siria și Palestina în secolul al VIII-lea.

Se pare totuși că în secolul al VIII-lea, prin zona Antiohiei, s-a considerat de cuviință a se introduce lingurița, pentru a evita o posibilă profanare a Sfintelor Taine, care putea să se întâmple atât din neglijența mirenilor, cât și a slujitorilor. Erau cazuri când unii dintre credincioșii mireni duceau pe ascuns Sfântul Trup prietenilor sau rudeniilor lor opriți de la Sfânta Împărtășanie sau, ceea ce era și mai grav, foloseau Sfântul Trup în scopuri meschine. Folosirea acestui obiect liturgic, așa cum se pare, nu s-a generalizat destul de repede în tot Răsăritul, și chiar dacă Sinodul local Proto-Deftera (I-II) din Constantinopol (anul 861) enumără pentru prima dată lingurița între vasele liturgice, asta nu înseamnă că lingurița se folosea anume pentru împărtășirea mirenilor. Existau și alte întrebuințări ale lingurițelor liturgice precum: luarea gunoaielor și insectelor din vin (așa cum se întâmpla adesea în vechime, după descrierile istorice pe care le avem), turnarea mirului dintr-un vas în altul etc.⁶

O primă mărturie clară despre folosirea linguriței pentru împărtășirea mirenilor a avem de la Anastasie Sinaitul (+ după anul 700), dar aceasta reprezintă o tradiție locală care nu se știe în ce măsură era generalizată, așa cum putem observa și din cele expuse mai sus. O altă mărturie o avem din comentariul liturgic al lui Pseudo-Sofronie al Ierusalimului (secolele al XI-lea–al XII-lea)⁷. Dacă admitem însă că această scriere aparține Sfântului Sofronie însuși (secolul al VII-lea), aceasta ar însemna să neglijăm prevederile Canonului 101 Trulan, precum și mărturia Sfântului Ioan Damaschin, care era din aceeași regiune cu Sfântul Sofronie, dar la o diferență de peste 100 de ani.

În concluzie putem spune că lingurița a apărut în secolele al VIII-lea–al IX-lea, mai întâi în Antiohia și Ierusalim, iar mai apoi s-a generalizat, în secolele al XI-lea–al XII-lea, în tot Răsăritul Ortodox, fiind împrumutată chiar și de unele rituri nealcedoniene.

---

⁴ CBO, p. 160.

⁵ *Dogmatica*, cartea IV, 13, trad. D. Fecioru, Editura Scripta, București, 1993, p. 167.

⁶ Robert TAFT, S.J., *Byzantine Communion Spoons: A Review of the Evidence*, // DOP 50 (1996), 209-238, în RTCAR, vol. 1, pp. 31-85.

⁷ R. BORNET și alți cercetători neagă paternitatea sofroniană a acestui comentariu și consideră că această scriere anonimă prelucrează *Protheoria* lui Nicolae al Andidei, prelucrată și de Teodor al Andidei – ambele din sec. XI (cf. *Les commentaires byzantins de la Divine Liturgie du VIIe au XVe siècle*, Paris, 1966, p. 266).

Chiar și în anul 1053 cardinalul Humbert îi învinuia pe bizantini de introducerea linguriței (ca pe o inovație) și aducea ca mărturie, la vremea aceea (mijlocul secolului al XI-lea), faptul că nu toți ortodocșii o foloseau. Abia din secolul al XII-lea și mai târziu toate izvoarele vorbesc despre folosirea linguriței pentru împărtășirea mirenilor și a clerului inferior. Singura excepție în Răsărit o reprezentau *împărații/ domnitorii/țarii/regii (unși)*, care nu se împărtășeau cu lingurița, ci ca și clericii, luând Sfântul Trup în mână și sorbind din Potir.

În Apus, în ciuda unor ipoteze, lingurița nu a fost folosită niciodată pentru împărtășirea mirenilor, mai ales că romano-catolicii deja de mult timp nu împărtășesc mirenii cu Sfântul Sânge, ci numai cu Sfântul Trup sub formă de azimă.

Mai nou, în unele locuri se simte tendința de a introduce la împărtășirea mirenilor folosirea lingurițelor sterilizate, din pricina refuzului unora de a se împărtăși cu lingurița comună, fapt nicidecum justificat, care vorbește negreșit despre împuținarea și răcirea credinței. Niciodată în istoria Bisericii nu se cunoaște vreun caz de îmbolnăvire prin împărtășirea cu aceeași linguriță.